

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0824U002028

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 29-05-2024

Статус: Наказ про видачу диплома

Реквізити наказу МОН / наказу закладу: Наказ Національного юридичного університету від 14 червня 2024 р. № 198

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Горбачевська Тамара Ігорівна

2. Tamara I. Horbachevska

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-5954-4550

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 081

Назва наукової спеціальності: Право

Галузь / галузі знань: право

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Право

Дата захисту: 29-05-2024

Спеціальність за освітою: Право

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ДФ 2024-02 ID5135

Повне найменування юридичної особи: Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Код за ЄДРПОУ: 02071139

Місцезнаходження: вул. Пушкінська, буд. 77, Харків, Харківський р-н., 61024, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Код за ЄДРПОУ: 02071139

Місцезнаходження: вул. Пушкінська, буд. 77, Харків, Харківський р-н., 61024, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 10.07

Тема дисертації:

- Свобода релігії й переконань і право: загальнотеоретичне дослідження.
- Freedom of religion or belief and law: a general theoretical study.

Реферат:

1. У дисертації здійснено комплексне загальнотеоретичне дослідження свободи релігії або переконань як фундаментального права людини з урахуванням необхідності пошуку належного балансу з іншими основоположними свободами і правами людини та загальними суспільними благами в умовах таких сучасних викликів, як війни, політизація свободи релігії або переконань, збільшення впливу приватних акторів на права людини та посилення конфліктів між свободою релігії або переконань та іншими правами людини. Авторка досліджує розвиток ідей щодо захисту свободи релігії або переконань як невід'ємного права людини, сучасні стандарти із захисту релігійної свободи та проблеми щодо їх тлумачення. Праця шляхом розгляду конкретних проблем праворегулювання, які виникають у захисті право на свободу релігії або переконань в Україні й у світі тенденції та закономірності захисту цього права в умовах сучасних

викликів. Дослідження визначає відмінності в інтерпретації визначення права на свободу релігії або переконань, доводить неприпустимість використання мови релігійної свободи для непропорційного втручання в реалізацію інших прав людини, взаємодоповнюваність та несуперечливість права на свободу релігії або переконань з іншими правами людини, такими, зокрема, як гендерна рівність та свобода від дискримінації. У дослідженні авторка наголошує, що посилання на право на свободу релігії або переконань не повинно призводити до закріплення нормативних положень, спрямованих на захист релігії, що сповідується більшістю населення країни, які матимуть дискримінаційний характер для інших груп. В роботі підкреслюється, що право на свободу релігії або переконань спрямована на захист не релігії як певної системи віри та поклоніння, а права індивіда набувати, змінювати або відмовлятися від певної релігії. В зв'язку з цим держава не може спрямовувати правовий захист певних релігійних положень, у тому числі шляхом ухвалення законів, які забороняють будь-яку критику релігії, або відмовлятися від закріплення певних правових норм через релігійні погляди окремих осіб чи груп осіб. Зокрема, в дослідженні обґрунтовано недопустимість використання мови свободи релігії або переконань з метою обґрунтування відмови від впровадження норм про одностатеві партнерства або боротьбу з гендерно-обумовленим та домашнім насильством. Авторка доводить необхідність переосмислення характеристики свободи релігії або переконань крізь призму сучасних дискурсів сталого розвитку, спроможностей, деколоніалізму, фемінізму. Сучасні дискурси про права людини не вичерпуються вищевказаними концепціями, проте вони обрані для аналізу, оскільки мають важливе значення для переосмислення свободи релігії або переконань в умовах сучасних викликів та є малодослідженими в українській науці. Вказані дискурси подають нове і навіть критичне бачення щодо усталених норм міжнародного права та є взаємопов'язаними між собою. Цілі сталого розвитку вказують на необхідність подолання структурних нерівностей у суспільстві, яких часто зазнають релігійні меншини, або, наприклад, релігійні жінки, з одного боку, та на переосмислення ролі релігійних діячів в досягненні сталого розвитку і переміщення уваги з суб'єктів, які посилюють структурні нерівності в суспільстві, на суб'єктів, які беруть участь у формуванні більш інклюзивного суспільства – з іншого боку. Підхід спроможностей, тісно пов'язаний з концепцією сталого розвитку, вказує не лише на необхідність формального захисту права на свободу релігії або переконань, але й на врахування специфічних умов життєдіяльності особи чи групи осіб, які впливають на подальшу можливість вільно реалізувати право на свободу релігії або переконань. Фемінізм тісно переплетений з деколоніалізмом. Обидва дискурси застосовують деконструкцію складових права на свободу релігії або переконань, що полягає у виявленні в цьому праві сутнісних складових та рудиментів колоніального періоду та створення нових складових, які є чутливими та інклюзивними до нетипових факторів сповідання релігії в деколонізованих суспільствах або суспільствах, де значного втручання у права зазнавали окремі вразливі групи, такі, як жінки, релігійні меншини та корінні народи. Застосування вказаних концепцій до розкриття змісту права на свободу релігії або переконань дозволило, зокрема, обґрунтувати необхідність використання погляду самих носіїв права щодо окремих аспектів його використання, оскільки це гарантує більш об'єктивне розуміння та інтерпретацію права на свободу релігії або переконань. Як приклад використано розгляд питання про носіння релігійного одягу на робочому місці.

2. The dissertation provides a comprehensive general theoretical characterization of freedom of religion or belief as a fundamental human right, taking into account the need to find a balance with other fundamental freedoms and human rights, and general public goods in the conditions of modern challenges, such as wars, politicization of religious freedom, increasing influence of private actors on human rights, and increasing conflicts between freedom of religion or belief and other human rights. The author examines the development of ideas regarding the protection of freedom of religion or belief as an inalienable human right, modern standards for the protection of religious freedom, and problems related to their interpretation. The work illustrates the principles of protection of the right to freedom of religion or belief by examining the specific problems of legal regulation that arise in the protection of religious freedom and freedom of belief in Ukraine and in the world. The study identifies differences in the interpretation of the definition of the human right to freedom of religion or belief; argues the inadmissibility of using the language of religious freedom for disproportionate interference in the realization of other human

rights; the complementarity and non-contradiction of the right to freedom of religion or belief with other human rights, such as, in particular, gender equality and freedom from discrimination. In the study, the author emphasizes that the reference to freedom of religion or belief should not lead to the establishment of normative provisions aimed at protecting the religion practiced by the majority of the country's population, which will have a discriminatory nature for other groups. The work highlights that freedom of religion or belief is aimed at protecting not religion as a certain system of belief and worship, but the right of an individual to acquire, change or renounce a certain religion. In this regard, the state cannot direct the legal protection of certain religious provisions, including by passing laws that prohibit any criticism of religion, or refuse to enshrine certain legal norms because of the religious views of individuals or groups of persons. In particular, the study substantiates the inadmissibility of using the language of religious freedom in order to justify the refusal to implement norms on same-sex partnerships or the combating gender-based and domestic violence. The author advances the need to rethink the characteristics of freedom of religion or belief through the prism of modern discourses of sustainable development, capabilities, decolonization, and feminism. Modern discourses on human rights are not exhausted by the above-mentioned concepts, but they are chosen for analysis because they are important for rethinking the freedom of religion in the conditions of modern challenges and are understudied in Ukrainian science. These discourses present a new and even critical vision of the established norms of international law and are interconnected. The Sustainable Development Goals indicate the need to overcome structural inequalities in society, which are often experienced by religious minorities or, for example, religious women, on the one hand, and the need to rethink the role of religious figures in achieving sustainable development and shift the focus from actors that exacerbate structural inequalities to society to the actors involved in the formation of a more inclusive society - on the other hand. The capability approach, closely related to the concept of sustainable development, indicates not only the need for formal protection of the right to freedom of religion or belief but also to take into account the specific conditions of life of a person or group of persons, which affect the further possibility to exercise the right to freedom of religion. Feminism is closely intertwined with decolonization. Both discourses apply the deconstruction of the components of the right to religious freedom, which means identifying the essential components of this right and vestiges of the colonial period. Further deconstruction applies creating new components that are sensitive and inclusive to the atypical factors of the practice of religion in decolonized societies or societies where certain rights have been significantly interfered with vulnerable groups such as women, religious minorities, and indigenous peoples. The application of these concepts to the disclosure of the content of freedom of religion or belief made it possible, in particular, to justify the need to use the view of the rightholders themselves regarding certain aspects of the right use, as such new vision guarantees a more objective understanding and interpretation of the human right to freedom of religion or belief. As an example, consideration of the issue of wearing religious clothing at the workplace was used in the thesis.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- 1. Горбачевська, Т. І. Рівність ненародженої дитини та жінки у правах: конституційна дилема ліберальних суспільств. *Філософія права і загальна теорія права*. 2021. № (2). С. 93-108.
- 2. Horbachevska, T. I. The Need for the Minimum Standard Requirement in the Protection of Freedom of Religion and Belief at the Workplace: The Case of Wabe and Mh Mueller Handels Gmbh v. Mj. *Law Ukr.: Legal*

J. 2022. P. 162-179.

- 3. Горбачевська, Т. І. Свобода релігії або переконань як правова цінність у сучасних дискурсах про права людини. Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. 2023. № 12 (2023). С. 4-12.
- 4. Горбачевська, Т. І. Свобода релігії або переконань та безпека: виклики та гарантії захисту в умовах війни. Журнал східноєвропейського права. 2023. № 117. С. 91-103.
- 5. Горбачевська, Т. І. Соціальні основи формування основних джерел права у взаємодії релігійної свободи та права. Джерела права в наукових юридичних дослідженнях: тези доп. аспірантського круглого столу за курсом «Форми (джерела) права» (м. Харків, 20-21 трав. 2021 р.) / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2021. С. 27-31.
- 6. Horbachevska, T. I. Business, Gender and Religion in Labour Relations in the Context of the SDGs Implementation: The Role of the Private Sector in Post-Soviet Region. Сучасне суспільство і наука: актуальні дослідження молодих науковці: матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (м. Харків, 27 трав. 2021 р.) / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2021. С. 80-83.
- 7. Horbachevska, T. I. Exclusion of human rights from legal regulations and policies: the need for a minimum legal standard of protection. Права людини як індикатор розвитку сучасної держави: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 13 груд. 2021 р.) / Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2021. С. 115-117.
- 8. Horbachevska, T. I. Business towards sustainability transformation: the example of the transitional economy states. Sustainable Development and Courage. Culture, Art and Human Rights: materials of the 28th ISDRS Annual Conference, International Sustainable Development Research Society (м. Стокгольм, 14-17 черв. 2022 р.) / International Sustainable Development Research Society. Stockholm, 2022. P. 222-223.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Планується до впровадження

Зв'язок з науковими темами: 0111u000969

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Уварова Олена Олександрівна

2. Olena O. Uvarova

Кваліфікація: к. ю. н., доцент, 12.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3199-7790

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Код за ЄДРПОУ: 02071139

Місцезнаходження: вул. Пушкінська, буд. 77, Харків, Харківський р-н., 61024, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Цебенко Соломія Богданівна
2. Solomiia B. Tsebenko

Кваліфікація: к.ю.н., доц., 12.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-9247-1867

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Львівська політехніка"

Код за ЄДРПОУ: 02071010

Місцезнаходження: вул. Степана Бандери, буд. 12, Львів, 79013, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Щербанюк Оксана Володимирівна
2. Oksana V. Shcherbaniuk

Кваліфікація: д. ю. н., професор, 12.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-1307-2535

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Код за ЄДРПОУ: 02071240

Місцезнаходження: вул. Коцюбинського, буд. 2, Чернівці, 58012, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Максимов Сергій Іванович
2. Serhii I. Maksymov

Кваліфікація: д. ю. н., професор, 12.00.12

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-3165-8142

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Код за ЄДРПОУ: 02071139

Місцезнаходження: вул. Пушкінська, буд. 77, Харків, Харківський р-н., 61024, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Разметаєва Юлія Сергіївна

2. Razmetaeva Yliya Sergeevna

Кваліфікація: к. ю. н., доц., 12.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Код за ЄДРПОУ: 02071139

Місцезнаходження: вул. Пушкінська, буд. 77, Харків, Харківський р-н., 61024, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Погребняк Станіслав Петрович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Погребняк Станіслав Петрович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Лейба Людмила Василівна

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна